

פרשת וישלח

(ד) וישלח יעקב מלאכים לפניו. הודיעו גם ע"י המלאכים הללו כי הוא בעצמו הולך ויתן לו מנחה כדי למנוח'חן, אך כאשר נודע יעקב כי צרע הוא, הקדים לשלוח המנחה לפני הראות פנים. והוא שנחשורר יעקב עמה לשלוח לעשו ולא שלח עד הנה, משום קודם שבא מחנימה לא ירא כלל, שהרי עדיין לא נתקיימה הצטתת הקדוש צרוך הוא והשיבותיך אל האדמה הזאת, אבל משבא לעבר הירדן וראה מחנה אלהים, הבין כי כאן מתחלת קדושת הארץ, וכבר נתקיים הצטתה זו, ושבו אינו מוצטת כלשון הקצ"ה כי לא אעוצב עד אשר אס עשיתי וגו', וביארנו לעיל דאח"כ אפשר שיהא נעוצ ח"ו, ואע"ג שהוא ציקש בתפלתו ושצתי בשלום אל בית אבי ועדיין לא הגיע לשם, מ"מ ירא שמא לא נתקבלה תפלתו, על כן פחד לצבו שהוא נדרש להשמר מעשו, וכ"ה צרעה אריצ"ם כך אמר לי הקצ"ה שוב אל ארץ אבותיך תאמר עד כאן היו התנאים, וע"ע להלן מקרא "

2

(ד) וירחבקהו. וישקהו. ולא כתיב וירחבקהו וישקהו, היינו משום שלא מצא יעקב לב לחבק ולנשק לעשו אדונו, וע"י מש"כ לעיל צ"ע י"ג וכ"ז כ"ו. וכ"ה בספר שמואל א' י' ויקח שמואל את פך השמן ויזוק על ראשו וישקהו, והוא נשיקה של גדולה, כדאיחא בתנחומא פ"ר שמות, מש"ה לא נשק שאלו את שמואל: ויבכו. שניהם צכו, בא ללמד שגם יעקב נתעורר עליו לשעה זו אהבה לעשו. וכן לדורות צשעה שזרע עשו מתעוררים צרוח טהרה להכיר את זרע ישראל ומעלתם, אז גם אכחנו מתעוררים להכיר את עשו כי אחינו הוא, וכמו שרבי היה אוהב אמתו לאנטונינוס וכן הרצה:

4

את האש הזה, אחד בא צדעה אנושי המקנא לכבוד בית אביו, המציא לאש כזה והוא אש זרה כידוע, ואחד בא צדעה קנאה ה' בלי שום פניה ורצון היא אש שלהבת יה, ומ"מ מאש כזה ג"כ יש להזהר הרבה לכיון המקום והזמן, ובלא זה היא מקלקלת הרצה, ויעקב אבינו פירש בתוכחתו שתי הדעות שהיה צוה, ולא הסכים גם לאש המעולה כאשר יצואר צפ' ויחי (א):

3

(בה) שני בני יעקב שמועון וד"ו. מיצת שני מיותר, וצנדז ואציהוא כתיב ויקחו בני אהרן נדב וגו', וצא ללמדנו דאע"ג שנחאחדו צכעם גדול להחריצ עיר ומלוואה, וגם התאחדו להציא ענמס לדי סכנה עצומה, מ"מ היו שנים, [ואע"ג דבר"פ שני שעירי דרשינן מדכתיב שני יתורא להיפך, שיהיו שניהם שוים, מכ"מ כאן דבלא זה היה צמשמע שהלכו צדעה אחת, מש"ה על כרחך משמעות שני יתורא שהיו שני דעות, וכיב"ז איחא צצ"ק דע"ז צ', היינו ששונים היו צדעה המצעיר

הרחב דבר

(א) והנה ישעיה הנציא אמר [ס"ג י"ז י"ח] למה חתענו ה' מדרכיך תקשיח לצנו מיראתך שוב למען עבדיך שצטי נחלתך למצער ירשו עם קדשך צרינו צוסקו מקדשך, ואיחא צרעה להלן פ' פ"ד, ר' יהושע צן ציתום אמר צסם ר"י צר"ם כתיב למה חתענו וגו' כשרצית נתח צלצם לאהוב, וכשרצית נתח צלצם לצנוא, פ"י לאהוב הוא צמעשה דינה שאהבה יתירה הראו לדינה, ולשנוא הוא צמעשה יוסף. והעירו צוה דשני מעשיות הנפלאים מעשה שסם ומעשה יוסף, אע"ג שנחשב לחטא וגם נענשו ע"ו, צכל זה המה עבדי ה' לא היו ראויס לזה, אס לא צבעיקר שני העניינים היה צהשגחה ורצון עליון ית' שיהיה כך, וזה העיר צלצם באומה שעה אהבה ושנאה יתירה כזו, ולאחר שעברה אומה שעה הצבונו ונתחרטו כמו שדייקו צרעה שס יע"ש. ודקדקו חז"ל כל זה מלשון למה חתענו, שוב למען עבדיך שצטי נחלתך, משמע שהקצ"ה מציא לפרקים ענין שצביא להמעוה, וכן היה צשצטי יה. והדבר מוצן צוה הדרוש אינה אלא כונה שניה צמקרא כדרך דרשות חז"ל, אבל מזה נצוא למשמעות המקרא שהסמין ישעיה שוב למען עבדיך וגו', ולא אמר שוב למען אברהם יצחק ויעקב, היינו משום דיש שני אופנים שהחטא נעשה, א' שהוא מקלקל מעשיו ע"י שהוא תועה צדרך ה', ואינו בא חשבון יפה צדרך חסידות שהיא חכמה עמוקה, וכמש"כ צספר דברים ל"ג צפסקו חמין ואוריך לאיש חסידך, וצ' כמשמעו ע"י חסרון ציראת ה', וצומן צצהמ"ק היה קייס היטה ציאה לציהמ"ק תועלת לשני אופנים, דמי שהוא תועה צדעות כצבא למקום מקור הקדושה נסתחם טענותיו, משא"כ כשהוא אחו צדרך אמונה היה שואב שס רוח"ק, ומי שמחוסר יראת ה' כצבא לצהמ"ק היה משיג פחד ומורא המקום. על כן כשראה ישעיה חורצן צהמ"ק נעק למה חתענו ה' מדרכיך, אמה גורם שניה תועיס מדרכיך, וגם תקשיח לצנו מיראתך, להיות חסרים יראת ה', ע"י מה שצרינו צוסקו מקדשך. והוכיר שוב למען עבדיך שצטי נחלתך, שגם המה צאו לידי מעשה רע, א' ע"י שהיו תועיס צדרך יראת ה', וצ' ע"י חסרון יראת ה' צשעה זו, הרי שגם אנשים כאלו נדרשים לעזר ה', וצענין שהיה הרצון שיעלה כך כמש"כ לעיל ע"כ הוסר העזר, וצאו לידי כך, ואח"כ לידי צער גדול, צוכוחם חחוס לצוב לצהמ"ק ולא נהיה תועיס ולא נקשיח לצנו מיראתך, וע"ע להלן ל"ז י"צ מש"כ שס:

יעקב. ודאי שמך יעקב, שמורה על הליכות הטבע כמ"ש בס' תולדת דלהכי אחו בעקב עשו, דאלו לפי הנהגה נסית לא היה צריך לאחוז בעקב עשו, כמו שאמר המלאך ליעקב לעיל ל"ב כ"ט לא יעקב יאמר עוד שמך וגו', וציארנו שאמר שלא היה צריך לאחוז בעקב עשו כי שרית עם אלהים וגו', ואמר לו ה' דמכ"מ ודאי שמך יעקב, הנך צריך לזה השם, שלא הכל ראויים לנס ולהשתרר עם אלהים ועם אנשים, אבל לא יקרא וגו' כי אם ישראל יהיה שמך. לא יהיה נקרא שם יעקב לצדו, כי גם ישראל יהיה שמך. ולכן אמר עוד הפעם שמך אשר הוא מיותר, והוא כדי לרמוז לו שיהיה שני שמות, שצכל דור יהיו מ"מ אנשים שיהיו מוכשרים לנס וראויים להקרא ישראל, כל זה אמר לו על כלל אומה הישראלית. ועדיין איני יודע יעקב עלמנו אם הוא ישראל אשר בו יתפאר במדת תפארתו, כמ"ש לעיל ל"ג כ' דבשציל זה נענש יעקב שקרא עלמנו בזה השם, ועמה ויקרא את שמו ישראל. שיהא הוא בעלמנו נקרא ישראל, באשר הוא איש המעלה:

(בא) ויבט ישראל. לפכח נערו ממימת רחל הלך בדציקות והתבדלות כדרך ישראל, וזוה מלא דרך הקודש לקבלוניה בשמחה כדאימא פ' הרואה [צרכות דף ס' ז'], מש"ה כחנז ישראל: (בב) בשבן ישראל. צהיותו משוקע צענימי אלהות ומסולק מהליכות עולם, על כן אירע מה שאירע עם ראובן, אבל אם היה צנחנת יעקב לא קרה כזה. ופי' וישבב את ב"הה. מצואר צפ' ויחי שעל כרחק הפי' שלא היה מעשה ח"ו, אלא שמר שלא יבא חציו לחדרה: וישמע ישראל. גם זה שמע צעת שהיה צנחנת ישראל, על כן השכיל צרוה"ק שלא נדחה ראובן מחמת זה, מש"ה ויהיו בני יעקב שנים עשר, אבל אם היה שומע זה צעת שהיה צנחנת יעקב לא היה כן:

הרחב דבר

(א) ויש לדעת עוד שהיה זה בהשגחה מן השמים שלא יהיה צנימין שהיה אז בעצור משתחוה לעשו עם אמו, דעובר ירך אמו הוא, ועמה כשהלך יוסף תחלה היתה רחל כמשתחוה ליוסף ולא לעשו, וזוה הטעם אמר שמואל הנביא (ש"א ט"ו) על שבט צנימין כי ראש שבטי ישראל אמה, הוא מיוחס יותר מכל שבטי ישראל. ואמר לשון שבטי ישראל ולא אמר יעקב, משום שגולד משעה שנקרא שמו ישראל. וע"ז רמז צתהלים כ"ב יראי ה' הללוהו כל זרע יעקב כצדוהו וגורו ממנו כל זרע ישראל, ופי' צווקרא רצה פ"ג יראי ה' הללוהו אלו גירי הדק כל זרע יעקב כצדוהו אלו כל השבטים וגורו ממנו כל זרע ישראל זה שבט צנימין, והוא מהטעם שכתבתי, והיה יחס צנימין שלא השתחוה לעשו. וידוע באגדה דמרדכי התפאר בפני המן שהוא מורע צנימין שלא השתחוה לעשו. אכן כ"ז אי נימא דרחל היתה מעוברת מצנימין עוד צבית לבן, וכ"כ בצעה"ט והכי משמע צוה"ק, אבל לדעת חז"ל במגילה ד"ז דיעקב היה צככות שנה ומחלה אהל"כ, שהרי צנימין נולד אח"כ, ע"כ היחס של צנימין אינו אלא מה שגולד ליעקב אחר שנקרא ישראל:

(בו) היא

חברון אשר גר שם אברהם ויצחק. הודיע כ"ז הכתוב אע"ג שכבר ידוע לנו היטב מזה, ללמדנו שלא דר יעקב ובניו צאלני ממרא, אלא מתחלה צא לשם שדר שם יצחק, אבל אח"כ עקר דירתו לחברון, והיינו צעמק חברון סמוך להעיר, אבל אינו מעורב עמהם. והא שצחר להיות דירתו צחברון, לא משום רעות זרע ממרא, אלא משום שגר שם אברהם ויצחק היא העיר שנתקדשה בתורה ועבודה מימות אבותיו, אבל לא היה לו שום התרועעות עם זרע ממרא האמורי, וכמדת יעקב להיות צדד כמ"ש לעיל ל"ג ט"ו וי"ח ולהלן ל"ז א' (א):

הרחב דבר

(א) ולא שהיה יעקב מחולק צדעות ח"ו עם אצותיו אברהם ויצחק, אלא שהמה לא היו מטופלים צננים, לכן ראו טוב לפני ה' להתרועע עמהם וללמדם מעט דרך ה', משא"כ יעקב שהיה מטופל צננים ראה טוב להיפך דילפי ממקלקלתא יותר ממתקנתא, וכדאימא ריש פ' הדר אקור כו' שמא ילמוד ממעשיו כו':